

8. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28.06.1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.

9. Ухвала Львівського апеляційного суду від 16.03.2021 р. у справі № 462/7163/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95700443>.

Ваколюк Юлія Олександрівна

*прокурор, начальник Корецького відділу Здолбунівської окружної
прокуратури Рівненської окружної*

ДОСТАТНІСТЬ СИСТЕМИ ДОКАЗІВ, ЯК УМОВА ВІДКРИТТЯ МАТЕРІАЛІВ ІНШІЙ СТОРОНІ ПРИ ЗАВЕРШЕННІ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Чинним кримінальним процесуальним кодексом України, задля забезпечення принципу змагальності сторін та рівності перед законом, запроваджено абсолютно нову для вітчизняного кримінального процесу процедуру відкриття матеріалів досудового розслідування іншій стороні.

Відкриття матеріалів досудового розслідування іншій стороні є формою реалізації права на справедливий суд, згідно якого кожний обвинувачений у вчиненні кримінального правопорушення має щонайменше такі права, як бути негайно і детально поінформованим зрозумілою для нього мовою про характер і причини обвинувачення, висунутого проти нього та мати час і можливості, необхідні для підготовки свого захисту, що закріплено у підп. "а", «б» п. 3 ст. 6 Конвенції про захист прав людини 1950 року, статті 14 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права 1966 року, статті 24 Конституції України, п.п.1,2,14 ч.3 ст.42 КПК України. [1,2,3,4]

Право особи на ознайомлення з матеріалами досудового розслідування найважливіша умова реалізації загальних засад кримінального провадження,

таких як законність, рівність перед законом та судом та забезпечення права на захист (п.2, 3, 13 ч.1 ст.7 КПК України). [4]

Так, ч.1 ст.290 КПК України передбачено, що визнавши зібрані під час досудового розслідування докази достатніми для складання обвинувального акту, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру прокурор, або слідчий за його дорученням, зобов'язаний повідомити підозрюваному, його захиснику, законному представнику та захиснику особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру (далі за текстом – обвинувального акту), про завершення досудового розслідування та надання доступу до матеріалів досудового розслідування. [4]

Законодавець у статті 290 КПК України визначив, що умовою відкриття матеріалів досудового розслідування є визнання прокурором, або за його дорученням слідчого, доказів, зібраних під час досудового розслідування достатніми для складання процесуального документу, яким завершується досудове розслідування та повідомлення про завершення власне самого досудового розслідування.

Згідно ч.1 ст.84 КПК України «доказами в кримінальному провадженні є фактичні дані, отримані у передбаченому цим Кодексом порядку, на підставі яких слідчий, прокурор, слідчий суддя і суд встановлюють наявність чи відсутність фактів та обставин, що мають значення для кримінального провадження та підлягають доказуванню». [4]

Докази, на нашу думку, складають єдність фактичних даних та процесуального джерела, якими відповідно до ч.2 ст.84 КПК України, є показання, речові докази, документи та висновки експертів.

Якщо дотримуватися логічного та етимологічного значення цього поняття, то фактами є події, з приводу яких ведеться процес, а фактичні дані – це не факти об'єктивної дійсності, а відомості про них, що утворюють зміст доказів, за допомогою яких встановлюється факти та обставини, що підлягають доказуванню у кримінальному провадженні. «Фактичний» означає стан чого-

небудь відповідний фактам, що відображають дійсність. Дані – це інформація, яка необхідна для висновку чи прийняття рішення. Відтак, фактичні дані – це дані, для якого-небудь рішення, висновку, що відображають дійсність. [5; ст.248]

Достатність сукупності зібраних доказів зазначено у ч.1 ст.94 КПК України, згідно якої «слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд за своїм внутрішнім переконанням, яке ґрунтується на всебічному, повному й неупередженому дослідженні всіх обставин кримінального провадження, керуючись законом, оцінюють кожний доказ з точки зору належності, допустимості, достовірності, а сукупність зібраних доказів - з точки зору достатності та взаємозв'язку для прийняття відповідного процесуального рішення». [4]

Деєв М.В. зазначає, що сукупність доказів це не просто кількісна характеристика джерел та доказових фактів, а також не об'єднання доказів. Необхідна взаємопов'язана, внутрішньо узгоджена, система доказів. Кожний доказ повинний не тільки входити до предмету доказування, але й бути об'єктивно пов'язаним з іншими доказами, оскільки всі докази є наслідком однієї причини – злочину, і в них знаходять своє відображення різні обставини цього злочину.» [6; ст.2]

Водночас, достатність доказів завжди різна при прийнятті процесуального рішення на різних етапах. Так, при затриманні особи в порядку ст.208 КПК України достатність системи (не сукупності) доказів має бути одна, при повідомленні про підозру зовсім інша, а при скерування обвинувального акту до суду, достатність системи доказів має бути такою, яка б виключила інші версії предмета доказування та поза розумнів сумнівом доводила б факт вчинення кримінального правопорушення суб'єктом його вчинення.

У процесі оцінки доказів на етапі завершення досудового розслідування встановлення достатності системи, а не сукупності, достовірних доказів виступає визначальним фактором для прийняття рішення про скерування обвинувального акту.

При дослідженні оцінки достатності, як критерію сукупності (згідно вимог КПК України) доказів, для прийняття процесуального рішення, законодавець не

встановлює правила про те, яка сукупність доказів має бути достатньою, оскільки юридичною технікою не можливо передбачити кожну практичну ситуацію, яка має індивідуальні межі доказування.

Згідно тієї ж таки ч.1 ст.290 КПК України, вся відповідальність за визначення сукупності належних, допустимих та достовірних доказів, достатньої для прийняття процесуального рішення, яким закінчується кримінальне провадження, покладена на прокурора, який виключно на своєму внутрішньому переконанні, визначає критерій достатності сукупності достовірних доказів на певному етапі проведення досудового розслідування. [4]

Найбільш переконливою визнається позиція С.О. Шульгіна, який зазначає, що під час формування свого внутрішнього переконання щодо достатності наявних у справі доказів суб'єкти доказування мають ретельно перевірити, «чи взаємодоповнюють ці докази один одного, чи відсутні між ними будь-які неузгодженості або суперечності, чи достатньо таких доказів для обґрунтування єдино можливого висновку, який став предметом доказування та прийняття відповідного процесуального рішення, а також чи достатньо цих доказів для спростування інших висновків, які найбільш подібні до того, який став підставою для процесуального рішення, а також протилежного висновку тому, що був зроблений. [7; ст.113]

Однак, ми вважаємо, що достатня система доказів має виключати інші версії предмета доказування, а не спростовувати їх, оскільки існує факт вчинення кримінального правопорушення, який має індивідуальні (особливі) обставини його вчинення, іншого розвитку подій, який міг бути – не існує, тому при закінченні досудового розслідування система зібраних доказів має бути достатньою для того, щоб підтвердити встановлені обставини вчинення кримінального правопорушення.

Список використаних джерел:

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами) (Європейська конвенція з прав людини) від 04.11.1950, Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#n289
2. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16.12.1966. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043
3. Конституція України від 28.06.1996 Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
4. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
5. Нор В.Т. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар / В.Т. Нор, В.Г. Гончаренко, М.Є. Шумило. - К.: Юстініан, 2012. – 1124 с.
6. Дєєв М.В. Достатність доказів, як передумова законності та обґрунтованості рішень у кримінальній справі. *Вісник Запорізького державного університету*. 2003. № 1. Режим доступу: <http://web.znu.edu.ua/herald/issues/archive/articles/2734.pdf>
7. Шульгін С.О. Достатність доказів, як підстава прийняття процесуальних рішень слідчим та прокурором. *Право та державне управління*. 2019. № 2 (35), том 2. Режим доступу: http://www.pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/2_2019/tom_2/18.pdf